

การพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ ของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชน*

The Information Resource Development for the Library of Private Higher Education Institution

พิมพ์ปี ๒๕๕๕

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาสภาพการดำเนินงานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ และความคิดเห็นของบรรณารักษ์ที่มีต่อการดำเนินงานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ รวมทั้งปัญหาในการดำเนินงานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บรรณารักษ์ระดับหัวหน้าหรือบรรณารักษ์ระดับปฏิบัติงานที่รับผิดชอบในงานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศจากห้องสมุดมหาวิทยาลัยวิทยาลัย และสถาบันของเอกชน จำนวน 71 แห่ง รวมทั้งสิ้น 60 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย และใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานการวิจัยโดยใช้การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยด้วยสถิติ t test (independent samples) การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว F test (one-way ANOVA) และการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่โดยใช้วิธี Least Significant Difference (LSD) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการวิจัยพบว่า ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนส่วนใหญ่มีนโยบายการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร และมีการจัดสรรงบประมาณแยกเป็นงบสื่อสิ่งพิมพ์ ร้อยละ 60 สื่อโสตทัศน์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ร้อยละ 1-30 ห้องสมุดส่วนใหญ่เลือกซื้อทรัพยากรสารสนเทศตามที่ใช้เสนอแนะและการคัดออกพิจารณาจากปีที่พิมพ์เป็นหลัก ห้องสมุดส่วนใหญ่มีงบประมาณในการจัดซื้อไม่เพียงพอและขาดความร่วมมือกับอาจารย์ในการคัดเลือกหนังสือ

คำสำคัญ: การพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ, งานเทคนิคของห้องสมุด, งานจัดหาทรัพยากรสารสนเทศ

¹นักศึกษาลัทธิไตรศิวศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง

*ส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ปีการศึกษา 2555

E-mail: phimpini.r@hotmail.com

อาจารย์ที่ปรึกษา: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประภาส พาวินันท์

Abstract

This research aims to study the process of information resources development [IRD], the librarian opinions towards the IRD, and the problem occurring in the IRD in the context of private higher education institution library [PHEIL]. Questionnaires were distributed to 60 chief librarians and the librarians in charge of library IRD who were working in private higher education institutions all over Thailand. The statistics was used to analyze data in term of frequency, mean, standard deviation, t-test, F test, ANOVA, and the average pair using Least Significant Difference (LSD) test with the level of statistical significance at the .05. The study found that most PHEILs have written IRD policy. Their expenditures were support from the institutes' annual budget. Sixty percent of the budget was allocated to printed media. The library sort information resources in base on user suggestions and the major criteria to sort information resources out was year of publication. The main IRD problems were insufficient budget and lacking of coordination from lecturers in sort information resources in and out process. Librarians with different educational background, experience, and work position have different perception in the problem of lacking qualified person, not having clear job responsibility to various types of information resources, and lateness in bidding approval process. Librarians with different experience and work position have different perception in sorting information resource out criteria. Librarians with different work position have different level of concern about person in charge of sorting information resource in and out. Librarians with different institutional size have different level of concern about Thai textbook, Thai novel and short stories procurement.

Keywords: information resources development, higher education in private institution

ความนำ

การพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาอยู่เสมอ เพื่อให้มีทรัพยากรข้อมูลและข่าวสารที่ทันสมัย เพียงพอและสอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้รวมทั้งสนับสนุนการเรียนการสอนของสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพทั้งการให้บริการและใช้บริการมากที่สุด จากการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ทรัพยากรสารสนเทศไม่ได้มีเพียงในรูปแบบของสื่อสิ่งพิมพ์เท่านั้น แต่มีทรัพยากรสารสนเทศในรูปแบบสื่อดิจิทัล ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีผลต่อพันธกิจของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา (Feret & Marcinek, 1999, p. 98) การเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของปริมาณและคุณภาพของแหล่งข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตทำให้ห้องสมุดต้องกำหนดวิสัยทัศน์ (vision) พันธกิจ (mission) เป้าหมาย (goals) และวัตถุประสงค์ (objective) ให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น ห้องสมุด

สถาบันอุดมศึกษาควรจัดหาและรวบรวมทรัพยากรสารสนเทศที่มีการบันทึกในทุกรูปแบบ ได้แก่ วัสดุตีพิมพ์ โสตทัศนวัสดุ สารสนเทศที่บันทึกในรูปแบบเสียง รูปสื่ออิเล็กทรอนิกส์ รูปภาพ สื่อสามมิติ และฐานข้อมูลเชิงพาณิชย์ ให้ครบถ้วนตามความจำเป็นและอย่างต่อเนื่อง ดำเนินการจัดเก็บอย่างมีระบบ เพื่อให้สามารถสืบค้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ต้องมีหลักเกณฑ์การเพิ่มจำนวนทรัพยากรสารสนเทศอย่างมีระบบและต่อเนื่องให้สอดคล้องกับนโยบายเป้าหมายของสถาบันอุดมศึกษา (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2544, หน้า 5) ห้องสมุดควรกำหนดนโยบายและหลักเกณฑ์การจัดหาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องให้สอดคล้องกับนโยบายและเป้าหมายขององค์กรภายใต้บริบทของชุมชนและสังคม โดยการจัดหาทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโสตทัศน และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ให้ครอบคลุมและทันต่อความก้าวหน้าทางวิชาการ และนำมาจัดเก็บอย่างเป็นระบบ เพื่อให้

ผู้ใช้บริการสามารถสืบค้นและเข้าถึงสารสนเทศได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว (สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2553, หน้า 251)

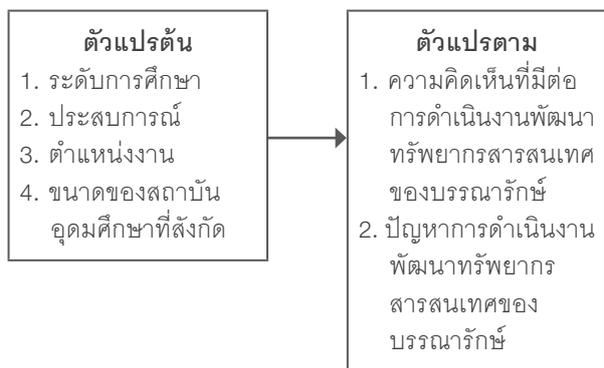
ถึงแม้ว่าห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาจะมีกระบวนการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศที่ประกอบด้วยกิจกรรม 6 ประการ ได้แก่ การศึกษาผู้ใช้ การจัดทำนโยบายการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ การเลือก การจัดหา การคัดออก และการประเมินทรัพยากรสารสนเทศ แต่ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งมีความแตกต่างกันในทั้งในด้านโครงสร้างและการจัดองค์กร จำนวนบุคลากรที่ปฏิบัติงาน นโยบาย และกิจกรรมของงานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ ผู้ปฏิบัติงานจำเป็นต้องเข้าใจโครงสร้างการจัดองค์กร นโยบายและกิจกรรมของงานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสม ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ทั้งในด้านการคัดเลือก จัดหา การคัดออก และการประเมินทรัพยากรสารสนเทศ รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชน
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของบรรณารักษ์ที่รับผิดชอบในงานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศที่มีต่อการดำเนินงานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชน
3. เพื่อศึกษาปัญหาในการดำเนินงานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศของบรรณารักษ์ที่รับผิดชอบในงานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาสภาพการดำเนินงานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ และความคิดเห็นของบรรณารักษ์ที่มีต่อการดำเนินงานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ รวมทั้งปัญหาในการดำเนินงานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชน สำหรับกรอบแนวคิดการวิจัยผู้วิจัยนำเสนอตัวแปรต้นและตัวแปรตามในส่วนของการทดสอบสมมติฐานดังนี้

ภาพ 1 การเชื่อมโยงกรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

1. บรรณารักษ์ที่รับผิดชอบในงานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่มีระดับการศึกษา ประสบการณ์ ตำแหน่งงาน และขนาดของสถาบันอุดมศึกษาที่สังกัดต่างกัน มีความคิดเห็นที่มีต่อการดำเนินงานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศแตกต่างกัน
2. บรรณารักษ์ที่รับผิดชอบในงานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่มีระดับการศึกษา ประสบการณ์ ตำแหน่งงาน และขนาดของสถาบันอุดมศึกษาที่สังกัดต่างกัน มีปัญหาในการดำเนินงานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ บรรณารักษ์ระดับหัวหน้าหรือบรรณารักษ์ระดับปฏิบัติงานที่รับผิดชอบในงานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชน รวมทั้งสิ้น 71 คน ซึ่งเป็นตัวแทนของห้องสมุด 71 แห่ง ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้มีการสุ่มตัวอย่างมาศึกษาเนื่องจากสถาบันอุดมศึกษาเอกชนบางแห่งไม่มีนโยบายในการเผยแพร่ข้อมูลบางส่วนโดยเฉพาะสภาพการดำเนินงานของห้องสมุด ดังนั้นผู้วิจัยจึงสุ่มตัวอย่างมาศึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริงและมีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2545, หน้า 42-44) การเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (stratified random sampling) และสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (sample random sampling) ตามสัดส่วนของขนาดของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่สอดคล้องกับเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาที่แบ่งขนาดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนตามจำนวนนักศึกษา (สุภัทร จำปาทอง, 2552, หน้า 77) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 60 คน ซึ่งประกอบด้วย สถาบันขนาดใหญ่ จำนวน 17 คน สถาบันขนาดกลาง จำนวน 32 คน และสถาบันขนาดเล็ก จำนวน 22 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม โดยแบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 2 ข้อ

ตอนที่ 2 สภาพการดำเนินงานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชน จำนวน 22 ข้อ

ตอนที่ 3 ปัญหาการดำเนินงานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชน จำนวน 18 ข้อ

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชน จำนวน 6 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บแบบสอบถามโดยส่งไปรษณีย์ไปยังห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ทั้งหมด 60 ชุด ในวันที่ 20 กรกฎาคม 2554 และได้ส่งแบบสอบถามไปครั้งที่ 2 ในวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2555 ได้รับแบบสอบถามคืน และเป็นฉบับที่สมบูรณ์ จำนวน 45 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 75 ซึ่งใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

การหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบสมมติฐานความแตกต่างของค่าเฉลี่ย t test (independent samples) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way analysis of Variance-- ANOVA) หรือ F test และการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่โดยใช้วิธี LSD ในกรณีที่ผลการทดสอบความแปรปรวน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณในส่วนของของคำถามปลายเปิด โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ในส่วนของคำถามปลายเปิดใช้การสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำผลมาใช้

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่สังกัดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนขนาดกลาง จำนวน 24 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 53.33 ขนาดเล็ก จำนวน 13 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 28.89 และขนาดใหญ่ จำนวน 8 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 17.78

เป็นบรรณารักษ์ระดับหัวหน้า จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 57.78 และบรรณารักษ์ระดับปฏิบัติงาน จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 42.22 นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาโท สาขาบรรณารักษศาสตร์และสาขาสารสนเทศศาสตร์ จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 46.67 และมีประสบการณ์ในงานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ 1-7 ปี จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 44.44

2. สภาพการดำเนินงานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

2.1 ด้านนโยบายพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ พบว่า ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนส่วนใหญ่มีนโยบายการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร ร้อยละ 71.11 ผู้จัดทำนโยบายการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุดส่วนใหญ่ คือ ผู้อำนวยการห้องสมุดหรือหัวหน้าห้องสมุด ร้อยละ 64.44 องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการกำหนดนโยบายการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชน คือ ผู้ให้บริการและกลุ่มเป้าหมาย ร้อยละ 86.67

2.2 ด้านงบประมาณพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ พบว่า ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนส่วนใหญ่ได้รับงบประมาณประจำปีในการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศจากเงินงบประมาณประจำปี ร้อยละ 86.67 และส่วนใหญ่จัดสรรงบประมาณโดยแยกเป็นบงชี้อสังหาริมทรัพย์ สื่อโสต-ทัศน์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ร้อยละ 46.67 โดยจัดสรรงบประมาณมากกว่าร้อยละ 60 ในการจัดซื้อสื่อสิ่งพิมพ์ และร้อยละ 1-30 ในการจัดซื้อสื่อโสตทัศน์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์

2.3 ด้านกระบวนการการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ พบว่า ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนมีการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศทุกกิจกรรมโดยมีการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศมากที่สุด ร้อยละ 100.00 หน่วยงานที่ดำเนินการศึกษาผู้ใช้ส่วนใหญ่ คือ แผนก/ฝ่าย/งานบริการสารสนเทศ ร้อยละ 60 ในการศึกษาผู้ใช้ส่วนใหญ่ศึกษาเกี่ยวกับความทันสมัยของทรัพยากรสารสนเทศและทรัพยากรที่จัดหาตรงตามความต้องการของผู้ใช้บริการ ร้อยละ 73.33

2.4 ด้านการจัดซื้อหนังสือ พบว่า หนังสือวิชาการ ภาษาไทย จัดซื้อ 3 เล่มขึ้นไปต่อชื่อ ร้อยละ 24.44 หนังสือความรู้ทั่วไป/สารคดี ภาษาไทย จัดซื้อ 2 เล่มต่อชื่อ ร้อยละ 15.6 ส่วนหนังสือประเภทอื่นๆ มีการจัดซื้อ 1 เล่มต่อชื่อ คือ หนังสือวิชาการ ภาษาต่างประเทศและหนังสือความรู้ทั่วไป/สารคดี ภาษาต่างประเทศ และหนังสืออ้างอิง ภาษาไทย ร้อยละ 24.44 นวนิยายและเรื่องสั้นภาษาไทย ร้อยละ 22.22 นวนิยายและเรื่องสั้นภาษาต่างประเทศ ร้อยละ 26.67 หนังสืออ้างอิงภาษาต่างประเทศ ร้อยละ 28.89 บรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญการจัดซื้อหนังสือโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.36) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ให้ความสำคัญอยู่ในระดับมาก 2 ข้อ คือ หนังสือวิชาการภาษาไทย ($\bar{X}$ = 4.49) และหนังสือวิชาการภาษาต่างประเทศ ($\bar{X}$ = 4.22)

2.5 ด้านการจัดซื้อหนังสืออ้างอิง พบว่า หนังสืออ้างอิงที่จัดซื้อ 1 เล่มต่อชื่อ คือ พจนานุกรมไทย ร้อยละ 17.78 พจนานุกรมภาษาต่างประเทศ ร้อยละ 26.67 สารานุกรมไทย ร้อยละ 28.89 ส่วนหนังสืออ้างอิงประเภทอื่นๆ ไม่จัดซื้อ คือ พจนานุกรมสองภาษาและพจนานุกรมหลายภาษา ร้อยละ 24.44 สารานุกรมภาษาต่างภาษาต่างประเทศ ร้อยละ 33.33 หนังสือรายปี ร้อยละ 40.00 และหนังสือแผนที่ ร้อยละ 42.22

2.6 ด้านการจัดซื้อสิ่งพิมพ์ต่อเนื่อง พบว่า วารสารวิชาการ ภาษาไทย วารสารวิชาการ ภาษาต่างประเทศ จัดซื้อ 1 เล่มต่อชื่อ ร้อยละ 37.8 และนิตยสารบันเทิง ภาษาไทย จัดซื้อ 1 เล่มต่อชื่อ ร้อยละ 35.56 นิตยสารบันเทิง ภาษาต่างประเทศ ไม่จัดซื้อ ร้อยละ 48.89 ส่วนหนังสือพิมพ์ จัดซื้อ 1 เล่มต่อชื่อ คือ หนังสือพิมพ์เชิงคุณภาพ ร้อยละ 33.33 หนังสือพิมพ์เชิงปริมาณ ร้อยละ 24.44 บรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในการจัดซื้อสิ่งพิมพ์ต่อเนื่องโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.31) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ให้ความสำคัญในระดับมาก 3 ข้อ คือ วารสารวิชาการภาษาไทย ($\bar{X}$ = 4.13) วารสารวิชาการภาษาต่างประเทศ ($\bar{X}$ = 4.04) และหนังสือพิมพ์เชิงคุณภาพ ($\bar{X}$ = 3.64)

2.7 ด้านการจัดซื้อสื่อโสตทัศน พบว่า วิซีดี/ดีวีดี ประกอบการเรียนการสอนห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชน จัดซื้อ 1 แผ่นต่อชื่อ ร้อยละ 33.33 ส่วนสื่อโสตทัศนประเภทอื่นๆ ไม่จัดซื้อ คือ วิซีดี/ดีวีดี บันทึกลง ร้อยละ 55.56 วิซีดี/ดีวีดี สารคดี ร้อยละ 35.56 วัสดุบันทึกเสียง ประกอบการเรียนการสอน ร้อยละ 37.78 และวัสดุบันทึกเสียงบันทึกลง ร้อยละ 68.89 บรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในการจัดซื้อสื่อโสตทัศนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.88) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ให้ความสำคัญในระดับมาก 2 ข้อ คือ วิซีดี/ดีวีดี ประกอบการเรียนการสอนภาษาไทย ($\bar{X}$ = 3.53) และ วิซีดี/ดีวีดี ประกอบการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ ($\bar{X}$ = 3.47)

2.8 ด้านการจัดซื้อสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนส่วนใหญ่ไม่จัดซื้อ คือ หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ร้อยละ 57.78 วารสารอิเล็กทรอนิกส์ ร้อยละ 46.67 ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ และงานวิจัยไทย ร้อยละ 66.67 ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ และงานวิจัย ต่างประเทศ ร้อยละ 55.6 ฐานข้อมูลเฉพาะสาขาวิชา ร้อยละ 48.89 ฐานข้อมูลบทความวารสาร ร้อยละ 53.33 และฐานข้อมูลข่าว ร้อยละ 71.11 บรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในการจัดซื้อสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.09) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ให้ความสำคัญในระดับปานกลางทุกข้อ คือ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ฐานข้อมูลเฉพาะสาขาวิชา ($\bar{X}$ = 3.29)

2.9 การสั่งซื้อทรัพยากรสารสนเทศผู้ใช้บริการห้องสมุดส่วนใหญ่เสนอซื้ออย่างเป็นลายลักษณ์อักษรโดยกรอกแบบฟอร์มเสนอซื้อ ร้อยละ 82.22 นอกเหนือจากการสั่งซื้อห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนส่วนใหญ่ยังมีวิธีการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศ โดยได้รับมอบหมายจากหน่วยงานภายนอกและหน่วยงานภายในสถาบัน อาจารย์ บุคลากร และนักศึกษา ร้อยละ 100.00

2.10 การดำเนินงานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ บรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา

เอกชนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในการดำเนินงานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.15) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านผู้คัดเลือกทรัพยากรสารสนเทศ ($\bar{X}$ = 4.14) รองลงมา คือ ด้านผู้ประเมินทรัพยากรสารสนเทศ ($\bar{X}$ = 4.12) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านเกณฑ์ในการประเมินทรัพยากรสารสนเทศเพื่อคัดออก ($\bar{X}$ = 2.88) ส่วนการให้ความสำคัญต่อผู้เลือกทรัพยากรสารสนเทศโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.14) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 3 ข้อ คือ อาจารย์ผู้สอน ($\bar{X}$ = 4.84) ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาวิชา ($\bar{X}$ = 4.62) และหัวหน้าภาควิชา ($\bar{X}$ = 4.58) และการให้ความสำคัญต่อเกณฑ์ในการประเมินทรัพยากรสารสนเทศเพื่อคัดออก โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.88) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก 10 ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ปีที่พิมพ์ ($\bar{X}$ = 4.36) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ คือ ธรรมชาติของศาสตร์ ($\bar{X}$ = 3.73) นอกจากนี้ยังพบว่า บรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับผู้ประเมินทรัพยากรสารสนเทศโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.16) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ อาจารย์ผู้สอนสาขาวิชาต่างๆ ($\bar{X}$ = 4.27) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ นักวิชาการ ($\bar{X}$ = 3.93)

3. ปัญหาในการดำเนินงานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศของบรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.69) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับมากเกือบทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ งบประมาณในการจัดซื้อไม่เพียงพอ ($\bar{X}$ = 4.11) รองลงมา คือ ขาดความร่วมมือกับอาจารย์ในการคัดเลือกทรัพยากรสารสนเทศ ($\bar{X}$ = 4.00) และทรัพยากรสารสนเทศที่จัดหาไม่เพียงพอ กับความต้องการของผู้ใช้ ($\bar{X}$ = 3.89)

การทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 บรรณารักษ์ที่รับผิดชอบในงานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่มีระดับการศึกษา ประสบการณ์ ตำแหน่งงาน และขนาดของสถาบันอุดมศึกษาที่สังกัด

ต่างกัน มีความคิดเห็นที่มีต่อการดำเนินงานพัฒนา ทรัพยากรสารสนเทศแตกต่างกัน

1.1 บรรณารักษ์ที่มีประสบการณ์ต่างกัน ให้ความสำคัญในด้านการจัดซื้อหนังสือ สิ่งพิมพ์ต่อเนื่อง สื่อโสตทัศน สื่ออิเล็กทรอนิกส์ด้านผู้คัดเลือก และด้าน ผู้ประเมินและคัดทรัพยากรสารสนเทศออกทั้งโดยรวม และรายข้อไม่แตกต่างกัน

1.2 บรรณารักษ์ที่มีประสบการณ์ต่างกัน ให้ความสำคัญต่อเกณฑ์การประเมินทรัพยากร สารสนเทศเพื่อคัดออกโดยรวม ไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อ พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า บรรณารักษ์ที่มีประสบการณ์ มากกว่า 14 ปี ($\bar{X}=4.73$) ให้ความสำคัญต่อเกณฑ์ในการ ประเมินทรัพยากรสารสนเทศเพื่อคัดออกในเรื่อง ประเภททรัพยากรสารสนเทศแตกต่างจากบรรณารักษ์ที่มี ประสบการณ์ 1-7 ปี ($\bar{X}=4.10$) และ 8-14 ปี ($\bar{X}=3.71$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

1.3 บรรณารักษ์ที่มีประสบการณ์ต่างกัน ให้ความสำคัญกับปัญหาในการดำเนินงานพัฒนา ทรัพยากรสารสนเทศโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

1.4 บรรณารักษ์ ระดับหัวหน้า และ บรรณารักษ์ระดับปฏิบัติงาน ให้ความสำคัญใน ด้านการจัดซื้อหนังสือและด้านผู้ประเมินและคัดทรัพยากร สารสนเทศออกโดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็น รายข้อพบว่า บรรณารักษ์ระดับหัวหน้า ($\bar{X}=4.77$) และ บรรณารักษ์ระดับปฏิบัติงาน ($\bar{X}=4.11$) ให้ความสำคัญ ในการจัดซื้อหนังสือวิชาการ ภาษาไทย แตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($t = 2.534$, Sig. = .015) และบรรณารักษ์ระดับหัวหน้า ($\bar{X}=3.85$) และบรรณารักษ์ ระดับปฏิบัติงาน ($\bar{X}=4.47$) ให้ความสำคัญกับผู้เชี่ยวชาญ เฉพาะสาขาวิชาในการเป็นผู้ประเมินและผู้คัดทรัพยากร สารสนเทศออกทรัพยากรสารสนเทศกันมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ 0.05 ($t = -2.269$, Sig. = .028)

1.5 บรรณารักษ์งานพัฒนาทรัพยากร สารสนเทศระดับหัวหน้าและบรรณารักษ์ระดับปฏิบัติงาน ให้ความสำคัญในด้านการจัดซื้อสิ่งพิมพ์ต่อเนื่อง สื่อโสตทัศน สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ในด้านผู้คัดเลือก และ ด้านเกณฑ์ในการประเมินทรัพยากรสารสนเทศเพื่อ

คัดออก ทั้งโดยรวมและรายข้อไม่แตกต่างกัน

1.6 บรรณารักษ์ที่สังกัดสถาบันอุดมศึกษา เอกชนที่มีขนาดต่างกันให้ความสำคัญในการจัดซื้อ หนังสือโดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า บรรณารักษ์ที่สังกัดห้องสมุดขนาดเล็ก ($\bar{X}=3.92$) ให้ความสำคัญในการจัดซื้อหนังสือวิชาการภาษาไทย แตกต่างจากบรรณารักษ์ที่สังกัดห้องสมุดขนาดกลาง ($\bar{X}=4.63$) และขนาดใหญ่ ($\bar{X}=5.00$) และบรรณารักษ์ ที่สังกัดห้องสมุดขนาดใหญ่ ($\bar{X}=3.38$) ให้ความสำคัญ ในการจัดซื้อนวนิยายภาษาไทยแตกต่างจากบรรณารักษ์ ที่สังกัดห้องสมุดขนาดเล็ก ($\bar{X}=2.15$) อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.05

1.7 บรรณารักษ์ที่สังกัดสถาบันอุดมศึกษา เอกชนที่มีขนาดต่างกันให้ความสำคัญในการจัดซื้อ สิ่งพิมพ์ต่อเนื่องโดยรวมแตกต่างกัน พบว่า บรรณารักษ์ ที่สังกัดห้องสมุดขนาดใหญ่ให้ความสำคัญในการจัดซื้อ นิตยสารบันเทิงภาษาไทย ($\bar{X}=3.13$) และหนังสือพิมพ์ เชิงปริมาณ ($\bar{X}=3.88$) มากกว่าบรรณารักษ์ที่สังกัด ห้องสมุดขนาดเล็กที่ให้ความสำคัญในการจัดซื้อ นิตยสารบันเทิงภาษาไทย ($\bar{X}=2.00$) และหนังสือพิมพ์ เชิงปริมาณ ($\bar{X}=2.69$) และบรรณารักษ์ที่สังกัดห้องสมุด ขนาดใหญ่ให้ความสำคัญในการจัดซื้อหนังสือพิมพ์เชิง คุณภาพ ($\bar{X}=4.50$) มากกว่าบรรณารักษ์ที่สังกัดห้องสมุด ขนาดกลาง ($\bar{X}=3.63$) และขนาดเล็ก ($\bar{X}=3.15$) อย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

1.8 บรรณารักษ์ที่สังกัดสถาบันอุดมศึกษา เอกชนที่มีขนาดต่างกันให้ความสำคัญในการจัดซื้อ สื่อโสตทัศนโดยรวมแตกต่างกัน พบว่า บรรณารักษ์ที่ สังกัดห้องสมุดขนาดใหญ่ ($\bar{X}=3.47$) ให้ความสำคัญด้าน การจัดซื้อสื่อโสตทัศนแตกต่างจากบรรณารักษ์ที่สังกัด ห้องสมุดขนาดกลาง ($\bar{X}=2.66$) อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ 0.05

1.9 บรรณารักษ์ที่สังกัดห้องสมุดขนาดใหญ่ และบรรณารักษ์ที่สังกัดห้องสมุดขนาดกลางและขนาด เล็กให้ความสำคัญในด้านการจัดซื้อสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยรวมแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า บรรณารักษ์ที่สังกัดห้องสมุดขนาดเล็ก ($\bar{X}=2.38$) ให้ความสำคัญในการจัดซื้อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์แตกต่าง

จากบรรณารักษ์ที่สังกัดห้องสมุดขนาดใหญ่ ($\bar{X}= 4.00$) บรรณารักษ์ที่สังกัดห้องสมุดขนาดเล็ก ($\bar{X}= 2.46$) ให้ความสำคัญในการจัดซื้อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ แตกต่างจากบรรณารักษ์ที่สังกัดห้องสมุดขนาดกลาง ($\bar{X}= 3.38$) และขนาดใหญ่ ($\bar{X}= 4.13$) และบรรณารักษ์ที่สังกัดห้องสมุดขนาดใหญ่ ($\bar{X}= 4.75$) ให้ความสำคัญในการจัดซื้อฐานข้อมูลเฉพาะสาขาวิชา แตกต่างจากบรรณารักษ์ที่สังกัดกลาง ($\bar{X}=3.21$) และขนาดเล็ก ($\bar{X}= 2.54$) บรรณารักษ์ที่สังกัดห้องสมุดขนาดใหญ่ ($\bar{X}=4.75$) ให้ความสำคัญในการจัดซื้อฐานข้อมูลบทความวารสาร แตกต่างจากบรรณารักษ์ที่สังกัดกลาง ($\bar{X}=3.13$) และขนาดเล็ก ($\bar{X}=2.62$) และบรรณารักษ์ที่สังกัดห้องสมุดขนาดใหญ่ ($\bar{X}= 4.00$) ให้ความสำคัญในการจัดซื้อฐานข้อมูลข่าว แตกต่างจากบรรณารักษ์ที่สังกัดกลาง ($\bar{X}= 2.71$) และขนาดเล็ก ($\bar{X}= 1.92$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

1.10 บรรณารักษ์ที่สังกัดสถาบันอุดมศึกษา เอกชนที่มีขนาดต่างกันให้ความสำคัญในด้านผู้คัดเลือกทรัพยากรสารสนเทศ ด้านเกณฑ์ในการประเมินทรัพยากรสารสนเทศเพื่อคัดออก และด้านผู้ประเมินและคัดทรัพยากรสารสนเทศออก ทั้งโดยรวมและรายข้อไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 บรรณารักษ์ที่รับผิดชอบในงานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่มีระดับการศึกษา ประสบการณ์ ตำแหน่งงาน และขนาดของสถาบันอุดมศึกษาที่สังกัดต่างกัน มีปัญหาในการดำเนินงานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศแตกต่างกัน

2.1 บรรณารักษ์ผู้ปฏิบัติงานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันให้ความสำคัญต่อปัญหาในการดำเนินงานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศโดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า บรรณารักษ์ที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาบรรณารักษศาสตร์ และสาขาสารสนเทศศาสตร์ ($\bar{X}= 3.95$) และบรรณารักษ์ที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทสาขาบรรณารักษศาสตร์ และสาขาสารสนเทศศาสตร์ ($\bar{X}= 3.00$) ให้ความสำคัญต่อปัญหาการขาดบุคลากรที่มีความรอบรู้เรื่องแหล่ง

ทรัพยากรสารสนเทศและบรรณารักษ์ที่มีวุฒิการศึกษา ระดับปริญญาโทสาขาบรรณารักษศาสตร์ และสาขาสารสนเทศศาสตร์ ($\bar{X}= 2.76$) และบรรณารักษ์ที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาบรรณารักษศาสตร์ และสาขาสารสนเทศศาสตร์ ($\bar{X}= 3.68$) และปริญญาตรีสาขาอื่น ๆ ($\bar{X}= 4.50$) ให้ความสำคัญต่อปัญหาการไม่แบ่งความรับผิดชอบในการคัดเลือกตามประเภทของทรัพยากรสารสนเทศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.2 บรรณารักษ์ที่มีประสบการณ์ต่างกัน ให้ความสำคัญกับปัญหาในการดำเนินงานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

2.3 บรรณารักษ์ระดับหัวหน้าและบรรณารักษ์ระดับปฏิบัติงานให้ความสำคัญกับปัญหาในการดำเนินงานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศโดยรวมไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า บรรณารักษ์ระดับหัวหน้า ($\bar{X}= 3.38$) และบรรณารักษ์ระดับปฏิบัติงาน ($\bar{X}= 4.16$) ให้ความสำคัญต่อปัญหาความล่าช้าในการอนุมัติจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($t = -2.360$, Sig. = .028)

2.4 บรรณารักษ์ที่สังกัดสถาบันอุดมศึกษา เอกชนที่มีขนาดต่างกันให้ความสำคัญกับปัญหาในการดำเนินงานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศโดยรวมและรายข้อไม่แตกต่างกัน

การอภิปรายผล

1. ด้านนโยบายพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ

ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนส่วนใหญ่มักจัดทำนโยบายโดยการเขียนขึ้นอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร เนื่องจากการจัดทำนโยบายพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญ 4 ประการ คือ 1) เป็นแนวทางในการเลือก การจัดหา การคัดออกหรือปฏิเสธที่จะไม่รับทรัพยากรสารสนเทศที่มีผู้บริจาคสำหรับผู้ปฏิบัติงาน 2) สามารถจัดสรรงบประมาณในการจัดหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) สามารถควบคุมการเพิ่มจำนวนทรัพยากรสารสนเทศที่จำเป็นและเป็นที่ต้องการของผู้ใช้อย่างเป็นระบบ

สม่ำเสมอ และมีความสมดุลในทุกสาขาวิชา และ 4) สามารถนำนโยบายการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศมาใช้เพื่อขอความร่วมมือกับห้องสมุดอื่น ๆ ในการจัดหาและใช้ทรัพยากรสารสนเทศร่วมกัน (ประยงค์วิพัฒน์กิจจำรูญ, 2552) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเบญญาภรณ์ ชูติกาญจน์ (2551) พบว่า ห้องสมุดส่วนใหญ่มีนโยบายการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร และผู้จัดทำนโยบายการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนส่วนใหญ่ คือ ผู้อำนวยการห้องสมุดหรือหัวหน้าห้องสมุด เนื่องจากเป็นผู้ที่มีหน้าที่และอำนาจในการตัดสินใจขั้นสุดท้ายเกี่ยวกับนโยบายพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ (คณะทำงานฝ่ายพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา, 2553)

2. ด้านงบประมาณพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ

ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนส่วนใหญ่ได้รับงบประมาณในการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศจากเงินงบประมาณประจำปี ซึ่งงบประมาณดังกล่าวได้มาจากจากค่าบำรุงของนักศึกษา ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนส่วนใหญ่จัดสรรงบประมาณโดยแยกเป็นงบสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโสตทัศน และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เนื่องจากในการจัดซื้อหนังสือ วารสาร และสื่อโสตทัศน ฝ่ายพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศจะต้องจัดสรรเงินให้เหมาะสมกับความต้องการและความจำเป็น (นงนารถชัยรัตน์, 2542) สอดคล้องกับงานวิจัยของเบญญาภรณ์ ชูติกาญจน์ (2551) พบว่า มีการจัดสรรงบประมาณการจัดซื้อหนังสือแยกจากงบประมาณการจัดซื้อสื่อโสตทัศนและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ในขณะที่การจัดสรรงบประมาณในการจัดซื้อส่วนใหญ่จัดสรรมากกว่าร้อยละ 60 เพื่อการจัดซื้อสิ่งพิมพ์ ร้อยละ 1-30 ในการจัดซื้อสื่อโสตทัศนและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ สอดคล้องกับงานวิจัยของวันดี มีดี (2553) พบว่า ห้องสมุดได้รับงบประมาณในการจัดซื้อเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ต่อปี ร้อยละ 30

3. สภาพการดำเนินงานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ

3.1 แผนก/ฝ่าย/งานบริการสารสนเทศเป็นหน่วยงานที่ดำเนินการศึกษาผู้ใช้ของห้องสมุดสถาบัน

อุดมศึกษาเอกชน เนื่องจากการศึกษาการใช้และความต้องการใช้สารสนเทศสามารถนำมาเป็นแนวทางในการเลือกและการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศที่สอดคล้องกับผู้ใช้ต้องการ ทำให้ทรัพยากรสารสนเทศที่มีอยู่มีคุณภาพตามที่ใช้คาดหวัง (ประยงค์วิพัฒน์กิจจำรูญ, 2552)

3.2 ผู้ใช้บริการห้องสมุดส่วนใหญ่ตั้งชื่อทรัพยากรสารสนเทศอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร โดยกรอกแบบฟอร์มเสนอชื่อ ซึ่งการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศแต่ละประเภทสรุปได้ดังนี้

3.2.1 ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนจะเน้นหนังสือวิชาการ ภาษาไทย เนื่องจากผู้ใช้บริการมีพฤติกรรมการใช้หนังสือภาษาไทยมากกว่าหนังสือภาษาอังกฤษ และหนังสือต่างประเทศมีราคาสูงกว่าหนังสือภาษาไทย สอดคล้องกับงานวิจัยของเกษร จันทร (2549) พบว่า มีการจัดซื้อหนังสือภาษาไทยมากกว่าหนังสือภาษาต่างประเทศ

3.2.2 ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนจะเน้นวารสารวิชาการภาษาไทย วารสารวิชาการภาษาต่างประเทศ และหนังสือพิมพ์เชิงคุณภาพ เนื่องจากห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนประสบปัญหาในเรื่องของงบประมาณ ดังนั้นการบริหารงบประมาณจึงเน้นในด้านวิชาการเป็นหลัก

3.2.3 ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนจะเน้นวีซีดี/ดีวีดี ประกอบการเรียนการสอน สอดคล้องกับงานวิจัยของเบญญาภรณ์ ชูติกาญจน์ (2551) พบว่า สื่อที่มีการจัดซื้อมากที่สุด คือวีดีทัศน์ ดีวีดี

3.2.4 ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนส่วนใหญ่ไม่จัดซื้อสื่ออิเล็กทรอนิกส์เนื่องจากงบประมาณในการจัดซื้อไม่เพียงพอ สอดคล้องกับงานวิจัยของพุลทรัพย์ ชื่นตา (2548) พบว่า ห้องสมุดของมหาวิทยาลัยเอกชนไม่มีการบอกรับ/สั่งซื้อทรัพยากรสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์และงานวิจัยของนิตยา ปานเพชร (2546) พบว่า ห้องสมุดมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ไม่มีการจัดซื้อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ถึงแม้ว่าห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนส่วนใหญ่จะไม่จัดซื้อสื่อ

อิเล็กทรอนิกส์ แต่ยังไม่ให้ความสำคัญในการจัดซื้อ
ฐานข้อมูลเฉพาะสาขาวิชา ฐานข้อมูลบทความวารสาร
และวารสารอิเล็กทรอนิกส์ เนื่องจากอาจารย์ นักวิชาการ
และนักวิจัยในปัจจุบันมีการศึกษาค้นคว้าข้อมูลประกอบ
การวิจัยและการผลิตผลงานทางวิชาการจากวารสาร
ทั้งภาษาไทยและต่างประเทศ ซึ่งข้อมูลที่ได้จากฐาน
ข้อมูลมีความทันสมัย สามารถเข้าถึงได้อย่างรวดเร็ว
และไม่มีข้อจำกัดในเรื่องระยะเวลา

3.3 ห้องสมุดส่วนใหญ่เลือกทรัพยากร
สารสนเทศตามที่ใช้เสนอแนะ และบุคคลที่ห้องสมุด
สถาบันอุดมศึกษาเอกชนให้ความสำคัญในการคัดเลือก
ทรัพยากรสารสนเทศ คือ อาจารย์ผู้สอน ผู้เชี่ยวชาญ
เฉพาะสาขาวิชา และหัวหน้าภาควิชา เนื่องจากเป็นผู้ที่
มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขาวิชา และมีความ
คุ้นเคยกับผู้เขียนและทรัพยากรสารสนเทศในแต่ละ
สาขาวิชาเป็นอย่างดี (ประยงค์ศรี พัฒนกิจจำรูญ, 2552)
สอดคล้องกับงานวิจัยของนภลัย ทองปั้น (2548) พบว่า
อาจารย์เป็นผู้มีสิทธิ์ในการคัดเลือกหนังสือมากที่สุด

3.4 ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชน
ให้ความสำคัญกับปีที่พิมพ์ในการคัดทรัพยากร
สารสนเทศออก เนื่องจากความทันสมัยของทรัพยากร
สารสนเทศเป็นปัจจัยหนึ่งในการพิจารณาคุณค่า
ของทรัพยากรสารสนเทศ (ประยงค์ศรี พัฒนกิจจำรูญ,
2552) และอาจารย์ผู้สอนมีความสำคัญในการประเมิน
ทรัพยากรสารสนเทศมากที่สุด เนื่องจากเป็นผู้ที่มีความรู้
ความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขาวิชา และมีความคุ้นเคย
กับผู้เขียนและทรัพยากรสารสนเทศในแต่ละสาขาวิชา
เป็นอย่างดี (ประยงค์ศรี พัฒนกิจจำรูญ, 2552)

4. ปัญหาในการดำเนินงานพัฒนาทรัพยากร สารสนเทศ

ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนส่วนใหญ่
มีงบประมาณในการจัดซื้อไม่เพียงพอ เนื่องจาก
งบประมาณของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชน
ได้มาจากรายได้ของมหาวิทยาลัยเพียงอย่างเดียว
ซึ่งแตกต่างจากมหาวิทยาลัยของรัฐที่ได้รับงบประมาณ
จากงบประมาณแผ่นดินและเงินบำรุงห้องสมุดจากการ
ลงทะเบียนของนักศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ
เบญญาภรณ์ ชูติกาญจน์ (2551) พบว่า ปัญหางบประมาณ

ในการจัดซื้อไม่เพียงพอเป็นปัญหาที่สำคัญที่สุดในด้าน
นโยบายพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ ปัญหาด้านรอง
ลงมาคือ ขาดความร่วมมือกับอาจารย์ประจำสาขาวิชา
ในการช่วยคัดเลือกทรัพยากรสารสนเทศ ทรัพยากร
สารสนเทศที่จัดหาไม่เพียงพอกับความต้องการของ
ผู้ใช้ การดำเนินงานจัดซื้อล่าช้าเนื่องจากมีหลาย
ขั้นตอน จำนวนบุคลากรที่ปฏิบัติงานจัดซื้อไม่เพียงพอ
ขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในศาสตร์และความ
ล่าช้าในการอนุมัติจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศ ไม่มี
คณะกรรมการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศหรือ
ผู้ประสานงานประจำสาขาวิชา ขาดบุคลากรที่มีความ
ชำนาญในการจัดซื้อเกณฑ์ในการประเมินและคัด
ทรัพยากรสารสนเทศออกไม่ชัดเจน และขาดบุคลากร
ที่มีความรอบรู้เรื่องแหล่งทรัพยากรสารสนเทศและ
ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานไม่เห็นความสำคัญของการ
ประเมินและคัดทรัพยากรสารสนเทศออก ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. การจัดทำนโยบายพัฒนาทรัพยากร
สารสนเทศควรจัดทำให้ครอบคลุมในทุกด้าน ไม่ว่าจะ
เป็นนโยบายในการเลือก นโยบายการจัดหา และ
นโยบายในการประเมินทรัพยากรสารสนเทศเพื่อการ
คัดออก รวมทั้งควรมีการนำข้อมูลจากการศึกษาผู้ใช้
มาประกอบการจัดทำนโยบายพัฒนาทรัพยากร
สารสนเทศเพื่อให้ครอบคลุมและสอดคล้องกับ
ความต้องการของผู้ใช้บริการอย่างแท้จริง และยังคงส่งผลให้
บริการสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้
ควรมีการทบทวนนโยบายพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ
อย่างสม่ำเสมอเพื่อให้สอดคล้องกับงบประมาณ ความ
ต้องการของผู้ใช้ นโยบายขององค์กร และพัฒนาการ
ทางวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์
รวมทั้งความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่มีการ
เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

2. ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนควรมีการ
จัดสรรงบประมาณในการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศ
ทุกประเภทให้เพียงพอ เพื่อให้ห้องสมุดมีทรัพยากร
สารสนเทศที่มีความหลากหลาย สอดคล้องกับหลักสูตร
การเรียนการสอนของมหาวิทยาลัย ตรงตามความ

ต้องการของผู้ใช้บริการ และได้มาตรฐานตามมาตรฐาน
ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2544 ของทบวง
มหาวิทยาลัย

3. ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนควรมี
การเลือกและจัดหาทรัพยากรสารสนเทศทุกประเภท
ที่สนับสนุนการเรียนการสอนและการค้นคว้าวิจัยของ
ผู้ให้บริการห้องสมุด โดยเฉพาะสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่
ปัจจุบันเป็นสื่อที่เกิดขึ้นควบคู่กับความเจริญก้าวหน้า
ทางเทคโนโลยี ถึงแม้ว่าห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา
เอกชนจะมีข้อจำกัดในเรื่องงบประมาณ แต่ห้องสมุด

ควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการจัดหาและ
แลกเปลี่ยนทรัพยากรสารสนเทศ

4. ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนควรมี
การจัดทำเกณฑ์ในการประเมินทรัพยากรสารสนเทศ
เพื่อคัดออกอย่างชัดเจนและเป็นลายลักษณ์อักษร
เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้ปฏิบัติงานในการพิจารณา
คัดทรัพยากรสารสนเทศออกอย่างเหมาะสม รวมทั้ง
นำข้อมูลจากการศึกษาผู้เข้ามาเป็นแนวทางในการ
พิจารณาคัดทรัพยากรสารสนเทศออกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- เกษร จันทร์. (2549). *การจัดการและการใช้หนังสือของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยบูรพา ในปีงบประมาณ 2544-2545*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- คณะทำงานฝ่ายพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา. (2553). *แนวทางการจัดทำนโยบายพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศสำหรับห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.
- ทบวงมหาวิทยาลัย. (2544). *ประกาศทบวงมหาวิทยาลัยเรื่องมาตรฐานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2544*. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.
- นงนารถ ชัยรัตน์. (2542). *การเลือกและการจัดหาทรัพยากรห้องสมุด*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, คณะมนุษยศาสตร์, ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์.
- นภลัย ทองปิ่น. (2548). *ความคิดเห็นของอาจารย์ที่มีต่อการคัดเลือกหนังสือของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*. กรุงเทพฯ : ฝ่ายพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นิตยา ปานเพชร. (2546). *การจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศบนระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัย*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 7, ฉบับปรับปรุงใหม่). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ สุวีริยาสาส์น.
- เบญญาภรณ์ ชูติกาญจน์. (2551). *การดำเนินงานจัดหาโสตทัศนวัสดุและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ประยงค์ศรี พัฒนกิจจำรูญ. (2552). *กระบวนการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ. ในเอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ* (พิมพ์ครั้งที่ 7, หน่วยที่ 4). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- วันดี มีดี. (2553). *การพัฒนาและการดำเนินงานเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ของห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ. (2552). *ห้องสมุด การศึกษา วิชาชีพบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ในยุคการเปลี่ยนแปลง*. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.

สุภัทร จำปาทอง. (2552). *การนำนโยบายเงินทุนหมุนเวียนเพื่อพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาเอกชนไปปฏิบัติ*. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

Feret, B. & Marcinek, M. (1999). The future of the academic library and the academic librarian: A Delphi study. *Library Career Development*, 7(10), 91-107.

